

PROGRAMIN VE YAPIMCININ ADI	Dosya Analiz / 07 Abdülhamid Han'dan Bugüne Yansıyanlar	Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL
YAYIN YERİ, TARİHİ VE SAATİ	TSR Yabancı Dil	

SİNYAL

SES

Sultan İkinci Abdülhamid 10 Şubat 1918'de vefat etti. Bu hafta ölümünün 101. yıl dönümü. Tarih esasen geçmiş değildir. Geleceğe ışık tutan en temel referanstır. Bu nedenle tarihe övgü ya da yergi konusu olarak değil, geleceğe dair verebileceği ibret açısından bakmak gerekir. Mehmet Akif'in dediği gibi "Tarih"i 'tekerrür' diye tarif ediyorlar;

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL'ün konuyla ilgili değerlendirmesini sunuyoruz...

Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?" Bu açıdan bakıldığında Sultan Abdülhamid ve dönemi bugünü anlamamıza katkı sunacak belki de yakın tarihimizin en önemli dönemidir.

Kuşkusuz bu dönemdeki kalkınma çabaları, yapılan okullar, yollar, uzak coğrafyalara yönelik kurulan ilişkiler, küresel denge siyaseti gibi üzerinde durulacak birçok konu bulunmaktadır. Ben birkaç konuya işaret ettikten sonra, esasen o dönemde karşı karşıya kaldığımız sorunlardan hareketle günümüze yansıyan konular üzerinde durmak istiyorum.

Sultan Abdülhamid'in bütün amacı, esasen dağılmakta olan koca bir imparatorluğu, dönemin emperyal güçleri arasında denge siyaseti ile ayakta tutma çabası olarak görülebilir. Bütün hayatı "hasta adam" olarak görülen Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmak için dış aktörler ve bu aktörlerle işbirliği içindeki iç aktörlerle mücadeleyle geçmiştir. Bu nedenle haketmediği birçok ithamla karşılaşmıştır. Kendisini istibdad ile suçlayan İttihat ve Terakki'nin iktidara geldikten sonra çok daha baskıcı uygulamalara imza attığı bilinmektedir. Döneminde, İngiltere'nin desteği ile Siyonist Yahudilerin Osmanlı topraklarında bir İsrail devleti kurma çalışmalarına ayrıca işaret etmek gerekir. Kâtip Çelebi, devletleri İbn-i Haldun gibi insan yapısına benzetir. Onlar da çocukluk, gençlik ve ihtiyarlık çağlarını yaşayacaklardır. Kâtip Çelebiye göre Osmanlı Devleti çocukluk, gençlik ve olgunluk çağlarını çoktan geride bırakmış, yaşlılık dönemine erişmiştir. Ama doktorların hastanın yaşamını uzatması gibi, devletler de bilgili ve deneyimli yöneticilerin elinde kaçınılmaz sonlarını geciktirebilir. Bu nedenle Osmanlı Devletinin yönetimi, Çelebi'ye göre dirayetli bir kişiye (sâhib'üs-seyf'e) teslim edilmelidir.

YAPIMCI	ÜNİTE AMİRİ	YAYINDENETLEME KURULU DENETİMİ

Sultan Abdulhamid Katip Çelebi'nin tam da işaret ettiği bu dirayetli kişi, Sahbibüs seyf olarak görülebilir. Ama artık zamanın ruhu değişmektedir. İmparatorluklar çağı sona ermektedir. 20. Yüzyılın başında tarih sahnesinden çekilen sadece Osmanlı Devleti değildir. Rus İmparatorluğu, Avusturya Macaristan İmparatorluğu da 1. Dünya savaşı ile birlikte tarih sahnesinden çekilmiştir. Dönemin en güçlü aktörü olarak görülen İngiliz İmparatorluğu'nun ise 2. Dünya Savaşı sonu ile miadını doldurduğu söylenebilir.

Bugüne yansımalar

Bugüne yansımalar açısından belki de ilk ifade edilmesi gereken Sultan Abdülhamid'in o dönemde küresel düzeyde kurduğu ilişkiler ve dünya Müslümanlarına gösterdiği ilgidir. Bu nedenle Japonya'dan Çin'e, Afrika'dan Ortadoğu'ya, Avrupa'ya pekçok yerde Abdülhamid'in bıraktığı bir eser, bir ilişki görmek mümkündür. Osmanlı Padişahları arasında Abdülhamid belki de, devletin bütün imkansızlıklarına rağmen, en geniş alanda en fazla eser bırakmış padişahtır.

Sultan Abdülhamid bir yükseliş dönemi padişahı olmadığından, devleti koruma/kurtarma çabası içinde olduğundan kendisinden ve döneminden bugüne yansıyanlar daha çok bu çabaya ve bu çabanın sonuçlarına dair yansımalarıdır.

Abdülhamid'in bir darbe ile tahttan indirilmesi, sonuçları açısından, o zamana kadar yapılan ve başarıya ulaşanlar arasında darbe geleneğinin zirvesi olarak görülebilir. Darbenin iç mimarlarından İttihatçıların darbeci geleneğiyle, Hürriyet ve İtilaf'da kendini bulan Menderes, Özal ve Erdoğan çizgisi ile devam eden demokrasi geleneğinin mücadelesi Cumhuriyet tarihi boyunca devam etmiştir. AK Parti döneminde yapılan demokratikleşme ve sivilleşme adımları ile Türkiye'de vesayetçi/darbeci gelenek oldukça zayıflatılmıştır. Başkanlık sistemine geçilmesiyle Türkiye'de darbeci gelenek belki de tarihinin en zayıflatılmış noktasındadır.

Abdülhamid'i tahttan indirmek için yapılanlar, özellikle yine İttihatçıların çalışmaları, milletin olan biteni fark etmediği, aydınlar, medya, bürokrasi, ordu gibi iç unsurların dış unsurlarla yakın işbirliği yapabildiği, bu işbirliğinin sonucu olarak, milletin ve devletin aleyhine ağır süreçlerin yaşanabildiği bir pratiği de miras bıraktı. Menderes, Özal, Erbakan ve Erdoğan'ın karşı karşıya kaldığı süreçler, geçmişte başarıya ulaşmış bu süreçlerin devamıdır.

Sultan Abdülhamid'in şahsı, iç ve dış kamuoyunda, bir anlamda şeytanlaştırılan bir figür olarak bütün kötülüklerin kaynağı gibi gösterilmiş, bu figürün yıkılması durumunda bütün sorunların ortadan kalkacağı algısı yaratılmıştı. Nefret söylemi ile bir kişinin bütün sorunların kaynağı gibi gösterilmesine dair algıların Menderes, Özal ve Erdoğan dönemlerinde de yaratılmaya çalışıldığı biliniyor.

Pişmanlıklar, Arsızlıklar

Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra yaşananları gören bazı aydınlar pişmanlıklarını ifade etmişlerdir. Bunlardan en bilineni Şair Rıza Tevfik'in yazdığı "Sultan Abdülhamid Han'ın

YAPIMCI	ÜNİTE AMİRİ	YAYINDENETLEME KURULU DENETİMİ

Ruhaniyetinden İstimdad” şiiRIDIR. Burada sadece bir dÖrtlüğünü alacağım etkileyici şiiRinde Rıza Tevfik pişmanlığımı açıklıkla itiraf eder:

“Tarihler adını andığı zaman

Sana hak verecek hey koca Sultan

Bizdik utanmadan iftira atan

Asrın en siyasi padişahına”

Lakin bu pişmanlığın Abdülhamid karşıtı Osmanlı aydın ve bürokratlarında yaygın bir eğilim olduğunu söyleyebilmek güçtür. Kemal Tahir’in ifade ettiği gibi, bu aydın ve bürokratlar, Batılılaşma sürecine Osmanlı Devletini kurtarmak için girmişlerdir. Devletin zevalini görmelerine rağmen bu yoldan dönmemişler, karşı çıkanları gericilikle suçlamışlardır. Kemal Tahir’in ifadeleriyle “Bir anlamda böylece ihanete kadar tekerlendiler. Bu açıdan bakılırsa bu Batılılaşmacı Osmanlı aydın, bürokrat ilericiler 1918 çöküşünü bir çeşit kader sonucu gibi karşıladı. Haklı çıkmanın kasıntısına bile kapıldı denebilir”.

Kemal Tahir’in Osmanlı aydın ve bürokratları için söyledikleri bazı Cumhuriyet aydın ve bürokratları için de geçerli değil midir? Bu aydınlar, Rahmetli Şehit Başbakan Adnan Menderes’in idamı ile sonuçlanan süreçten, Turgut Özal’ın, bence öldürülmesi sonrasında, Türkiye’nin karşı karşıya kaldığı sorunlar nedeniyle pişmanlık duymuşlar mıdır? Keza Erdoğan’a karşı, belirli Batılı odakların propagandalarını papağan gibi tekrar eden, başka bir gündemi de olmayan bugünün bu türden aydınları, Allah korusun, Türkiye’nin yürüyüşü durdurulsa, yaptıklarından utanç duyacaklar mıdır? Yoksa yaptıkları ile yüzleşmemek için, yine haklı çıkma çabası içinde mi olacaklardır?

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL’ün konuyla ilgili değerlendirmesini sunduk...

SÖZCÜK SAYISI: 849

YAPIMCI	ÜNİTE AMİRİ	YAYINDENETLEME KURULU DENETİMİ